

TALOUSNEUVOSTO

18.12.2013

Kokousmuistio 11/2013

Aika 18.12.2013 klo 8.00–9.30

Paikka Valtioneuvoston juhlahuoneisto

Läsnä Katainen Jyrki, puheenjohtaja
Fjäder Sture
Häkämies Jyri
Ihalainen Lauri
Järventaus Jussi
Lyly Lauri
Marttila Juha
Mäki-Lohiluoma Kari-Pekka
Palola Antti
Penttilä Risto E.J.
Räsänen Päivi
Vapaavuori Jan
Heinonen Olli-Pekka (at)
Hetemäki Martti (at)
Turunen Joonas (at)
Åkerholm Johnny (at)
Sinko Pekka (s)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri avasi kokouksen klo 8.00 ja totesi asialistalla olevan ”Tulevaisuuskeskustelun johtopäätökset”. Tarkoituksena on vetää yhteen kahdessa edellisessä kokouksessa käytyä keskustelua yritystoiminnan ja työmarkkinoiden tulevaisuuden kannalta tärkeistä kehityssuunnista ja pohtia millaisia johtopäätöksiä keskustelusta voidaan vetää talouspolitiikan suuntaamisen näkökulmasta. Toimitusjohtaja Jyri Häkämies, Elinkeinoelämän keskusliitosta ja puheenjohtaja Lauri Lyly SAK:sta käyttävät aiheesta valmistellut keskustelunavauspuheenvuorot.

Pääministeri toivotti uuden jäsenen, puheenjohtaja Antti Palolan tervetulleeksi mukaan talousneuvoston työhön.

Ennen varsinaista kokousaihetta pääministeri totesi talous- ja finanssipolitiikan linjausten edellyttävän keväällä 2014 hallitukselta tavanomaista tarkempaa harkintaa ja eri vaihtoehtojen huolellista kartoittamista. Tässä tarkoituksessa ollaan normaalin valmistelun tueksi kokoamassa 1–2 riippumatonta asiantuntijaryhmää, jotka lähestyvät problematiikkaa eri näkökulmista. Asiantuntijaryhmien näkemykset raportoidaan talousneuvostolle ja niistä käydään keskustelu helmikuussa 2014.

2 Tulevaisuuskeskustelun johtopäätökset

Jyri Häkämies totesi talouden tilanteen olevan synkän sekä suhdanteiden että rakennemuutoksen näkökulmasta. Erityisesti teolliset työpaikat vähenevät nopeasti, joskin tältä osin tilanne on sama myös muissa Pohjoismaissa. Peliala on kasvun osalta virkistävä poikkeus. Matematiikan PISA-tulosten heikentyminen on Suomen vahvuksien kannalta huolestuttavaa.

Venäjän läheisyys on yksi harvoista Suomen vahvuksista, jota esimerkiksi muilla pohjoismailla ei ole. Venäjän talouden ja tuotantorakenteen ilmeinen uudistamistarve avaa tulevaisuudessa uusia mahdollisuuksia suomalaisille yrityksille. Yritystoiminnassa tarvitaan kuitenkin lisää riskinottohalukkuutta, jotta jäissä olevat investoinnit saadaan käyntiin. Keskitetty palkkaratkaisu tukee kustannuskilpailukykyä, mutta joustoja tarvittaisiin lisää. Julkinen sektori on kantokykyymme nähden liian suuri ja verorasitus erityisesti keskituloisilla liian korkea.

Lauri Lyly totesi keskitetyn palkkaratkaisun ja hallituksen rakennepaketin kääntäneen nyt huomion yritysten kykyyn sekä vastuuseen hyödyntää niiden tarjoamia mahdollisuuksia investointeihin ja työllistämiseen. Yritysten kyky uudistaa tuotevalikoimaansa korostuu. Valtio voi yrittää luoda edellytyksiä tähän. Työvoimapulaa ei tällä hetkellä Suomessa ole vaan on enemmän kohtaanto-ongelma osaamiseen ja työn tarjontaan liittyen. Olemme muun muassa työaikojen joustavuudessa jo Euroopan kärkeä. Työmarkkinoiden polarisoitumiseen ei pidä vastata alentamalla matalan tuottavuuden työstä maksettavia palkkoja Saksan tapaan. Mieluummin tulisi kannustaa yrityksiä nostamaan tuottavuutta, jotta kohtuullinen palkkataso voidaan säilyttää.

Kohtuuhintainen koulutettu työvoima, kuten insinöörit, on Suomen kilpailuvaltti. Osaamisen kehittämiseen on panostettava jo lapsesta saakka ja tulevaisuuden työelämän taitotarpeita ennakoiden. Tässä suhteessa rakennepaketin toisen asteen koulutusta koskevat linjaukset ovat osin huolestuttavia. Vastasyklisiä finanssipolitiikkaa tarvitaan jatkossakin. Myös elinkeno- ja teollisuuspolitiikalle on edelleen kysyntää. Hyvinvointiyhteiskunta ei valitse pärjääjiä, mutta parhaimmillaan se luo tasavertaisen pohjan pärjäämiselle.

3 Keskustelu

Alustuksien pohjalta käydyssä keskustelussa todettiin rakennepaketin linjausten tähtäävän nimenomaan tarpeettomien koulukapasiteetin vähentämiseen supistuvien ikäluokkien tahdissa. Toisen asteen koulutus on usein kuntayhtymien vastuulla ja tarvittavat uudistukset ovat jääneet tähän saakka tekemättä.

Suomessa kaivattaisiin enemmän avoimuutta kokeiluille eri tahoilla, hallinnossa ja myös työmarkkinoilla. Kaikkien työpanos on tärkeää, myös niiden jotka syystä tai toisesta eivät saavuta korkeaa tuottavuutta, mutta haluavat kuitenkin tehdä työtä. Työttömyyskorvauksen suojaisuuden käyttöönotto auttaa osaltaan tällaisissa tapauksissa.

Suomessa on siirrytty matalapalkkatyöstä useammin työttömyyteen kuin korkeamman tuottavuuden tehtäviin, jota pohjoismaisen mallin toimivuus edellyttäisi. Yksi syy on se, että monet palvelutehtävät katoavat palkkojen noustessa yli kannattavuusrajan. Saksan mallissa ollaan töissä, vaikkakin pienellä palkalla. Pienipalkkaista työtä voitaisiin Suomessaakin tukea enemmän. Toisaalta esitettiin myös, että palkan pitäisi aina olla riittävä takaamaan toimeentulon. Tästä näkökulmasta myös nykyisten keskituloisten tulevaisuus on huolestuttavaa.

Palkkaerot ovat Suomessa edelleen pieniä suhteessa moniin muihin maihin ml. Ruotsi, mikä heijastelee osin suomalaisten voimakasta epäluuloa tuloeroja kohtaan. Tästä näkökulmasta polarisaatiokehitys on Suomelle iso haaste. Sen sijaan verotus on tuoreen selvityksen mukaan etenkin keskipalkkaisilla selvästi Ruotsia ankarampaa.

Todettiin myös, että Suomea vaivaa jonkinasteinen henkinen kestävyysvaje. Liikaan synkistelyyn ei pitäisi sortua. Reagointi- ja toimeenpanokyvyssä on myös ongelmia. Strategioita laaditaan paljon ja ne ovat usein päällekkäisiä. Ongelmat ja haasteet ovat ainakin osin olleet jo pitkään tiedossa, mutta yhteisymmärrys niiden ratkaisemiseksi puuttuu. Liian usein uudistuksiin tartutaan vasta pakon edessä.

Suurten yritysten taipumus hakea kannattavuutta keskittymällä "ydinosaamiseen" on osaltaan jäykistänyt tuotantorakennettamme ja vähentänyt pyrkimystä etsiä aidosti uutta. Historia osoittaa, pyrkimykset arvata ennakolta mitkä alat ovat nousevia ja mitkä laskevia, ovat yleensä epäonnistuneet. Tämä korostaa varovaisuutta sen suhteen, että politiikkaa eriytettäisiin tietoisesti esimerkiksi toimialojen välillä.

Suomalaisilla on vahva tarve kokea päätökset oikeudenmukaisiksi. Tämä on myös vahvuus, jolla vaikeitakin päätöksiä saadaan tehdyksi. Aina ei kuitenkaan jakseta katsoa päätösten vaikuttavuusketjun loppuun ja pohtia mikä on pohjimmiltaan oikeudenmukaista ja mikä ei. Viranomaistoimintaa leimaa usein ylivarovaisuus ja virheiden pelko, mikä osaltaan vaikeuttaa kokeiluja. Ihmisten omaan kykyyn hoitaa asioitaan ei myöskään luoteta tarpeeksi.

4 Kokouksen päättäminen

Tammikuussa 15.1.2014 pidettäväksi tarkoitettu kokous "Talousnäkymät ja julkisen talouden tila" on todennäköisesti siirtymässä myöhempään ajankohtaan. Aikataulu vahvistetaan mahdollisimman pian sähköpostitse. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 9.30.

Pekka Sinko
talousneuvoston pääsihteeri